

ADJEKTIV

Anežka Sobotková

3.11.2009

Bøyning når adjektivet står sammen med et substantiv

HOVEDMØNSTER:

UBESTEMT FORM

Maskulinum og femininum	Nøytrum	Flertall
-	-t	-e
En kald årstid	Et kaldt hus	Kalde dager

BESTEMT FORM

Entall		Flertall
M og F	Nøytrum	Alle kjønn
-e	-e	-e
Den kalde årstida	Det kalde huset	De kalde dagene

Skriveregler

- Noen adjektiver som ender på trykk tung vokal, FÅR DOBBELT -T I NØYTRUM

fri – fritt ny – nytt blå – blått

Med adjektiver som blå, grå, stø, osv. kan man velge om man bruker flertallsform med eller uten -e (blå/blåe). Formen uten -e er mest vanlig

- De fleste adj. Som ender på dobbelt konsonant, MISTER EN AV DISSE KONSONANTENE I NØYTRUM

grønn – grønt trygg – trygt kjekk – kjekt

Unntak er FULL – FULLT, VISS – VISST. Dette skiller dem fra adj. ful – fult og vis – vist.

- Adjektiv som ender på -m og har kort vokal, HAR DOBBELT -M I FLERTALL OG BESTEMT FORM

tom – tomme dum – dumme stum – stumme

Skriveregler

- Adj. som ender på -en, -el, -er, FÅR SAMMENDRATT FORM I FLERTALL OG I BESTEMT FORM

gammel – gamle

sliten – slitne

vakker – vakre

- EGEN og ANNEN bøyes slikt som følger

annen – annet – andre

egen – eget - egne

Andre bøyningsmønstre

- Noen adj. FÅR IKKE -T I NØYTRUM
 1. Adj. på -ig: heldig, vennlig, hyggelig...
 2. Adj. på konsonant + -t: fast, svart, smart
 3. Mange adj. på konsonant + -sk:
 - Flerstaveord – tummelumsk, praktisk, partisk, økonomisk
 - En del enstaveord – glemsk, hatsk, spotsk, synsk, trolsk
 - Nasjonalitets- og språksord – norsk, spansk, tsjekkisk
 - Andre ord på -sk bøyes regelmessig med -t i nøytrum: barskt, falskt, ferskt, friskt, raskt, lumskt, beskt
 4. Noen enkeltord: slu, sta, edru, glad, redd, fremmed, solid

Andre bøyningsmønstre

- Noen adj. er UBØYELIGE
 1. Adj. på -e: moderne, stille, levende, spennende
 2. Adj. på -a: bra, lilla, rosa
 3. De fleste adverb og substantiv brukt adjektivisk: stakkars, avsides, gratis, feil
 4. Fargeordene beige, burgunder, orange
- Noen adj. har valgfrie former i ubestemt entall: fillet(e), steinet(e), rutet(e), prikket(e)

I bestemt form og i flertall ender de alltid på -e
- Adjektivet LITEN: en liten oppgave – ei lita jente – et lite problem
den lille oppgaven – den lille jenta – det lille problemet
små problemer – de små problemene

Bøyning når adjektiv følger etter et verb

Hvis adjektivet følger etter verb (aller oftest *være, bli, osv.*), sier vi at det STÅR PREDIKATIVT. I denne posisjonen bøyes det i genus og tall.

Reglene:

- Adjektivet står I UBESTEMT FORM

Huset er hvitt. Hagen er stor. Skoene er nye.

- Når det gjelder to eller flere persjner/ting, ER ADJEKTIVET I FLERTALL

Per og Kari er syke. Foreldrene er strenge.

Adjektivet i flertall bruker vi også i disse tilfellene:

VERKEN PER ELLER KARI ER FRISKE. INGEN AV DEM ER FRISKE.

- Når vi har to eller flere substantiv (og det ikke gjelder persjner) av forskjellig kjønn eller tall, BØYES ADJEKTIVET OFTE I SAMSVAR MED DET SISTE ORDET

Gardinene og teppet var nytt. - Teppet og gardinene var nye.

Bøyning når adjektiv følger etter et verb

Men dette kommer an på, du kan faktisk høre begge disse variantene:

Vinduet og døra var åpen. - Vinduet og døra var åpne.

- Når substantivet står i ubestemt form og adjektivet uttrykker smak eller vurdering, SÅ STÅR DET IKKE I SAMSVAR MED SUBSTANTIVET, MEN HAR ALTID NØYTRUMSFORM.

Adjektivene her beskriver ikke direkte substantivet, men forteller hva den som uttrykker setningen, mener

Fisk er godt. Vin er dyrt i Norge. Olabukser er fint.

Når vi karakteriserer bestemte gjenstander, bruker vi vanlig samsvarsbøyning

Denne fisken er god. De nye olabuksenedine er fine.

- Hvis adjektivet er en del av en fast forbindelse med en preposisjon, BØYES DET IKKE

De er glad i å reise. Vi er vant til å stå opp tidlig. De er klar over det.

Her kan vi ofte velge mellom to uttrykksmåter

Vi er avhenging/e av hverandre.

Gradbøyning

HOVEDMØNSTER

Positiv	Komparativ	Superlativ
-	-ere	-est
flink	flinkere	flinkest

En skriverregel

Adjektiv på -en, -er, -el får sammendratt form i komparativ og superlativ

moden – modnere – modnest

vakker – vakrere – vakrest

enkel – enklere - enklest

Adjektiv med uregelmessig gradbøyning

- Adj. på -ig og -som FÅR BARE -ST I SUPERLATIV

hyggelig – hyggeligere – hyggeligst

morsom – morsommere – morsomst

- Noen adj. har VOKALFORANDRING I ROTEN. Superlativene av disse ender på -re. De viktigste:

få – færre – færrest lang – lengre – lengst

stor – større – størst tung – tyngre – tyngst ung – yngre – yngst

- Noen adj. bruker en HELT FORSKJELLIG ORDFORM I KOMPARATIV OG SUPERLATIV

god – bedre – best gammel – eldre – eldst liten – mindre – minst

mange – flere – flest mye – mer – mest ille/vond – verre – verst

Adjektiv med uregelmessig gradbøyning

- Med de adj. som ikke har sine egne komparativ- og superlativformer, BRUKER VI *MER* OG *MEST* SAMMEN MED GRUNNFORMEN. Dette gjelder hovedsakelig:
 1. Ord som ikke bøyes i samsvar med substantivet det står til (adjektiv på -e og de fleste adverb og substantiv brukt adjektivisk)

mer moderne klær den mest spennende boka
 2. Perfektum partisipp brukt adjektivisk

mer berømt forfatter den mest omdiskuterte skuespillet
 3. Mange ord på -sk

mer praktisk ryggsekk den mest systematiske ordboka
 4. Mange ord som er lang og/eller fremmed

mer interessant utstilling den mest delikate saken

Adjektiv med uregelmessig gradbøyning

- Noen adj. mangler positivform, men det FINNES ET TILSVARENDE ADVERB

(bak) – bakre – bakerst (borte) – bortre – bortrest

(fremme/framme) – fremre – fremst (inne) – indre – innerst

(ute) – ytre – ytterst (over) – øvre – øverst

(nede) – nedre – nederst (midt) – midtre – midterst

Eksempler: Hun bor i en av de ytre bydelene. De ville ha plass på bakerste rekke.

- Noen adj. fins bare I SUPERLATIV

først sist ypperst mellomst

Bøyning av adjektiv i komparativ og superlativ

- Komparativformen er UBØYELIG

Jeg tegner penere bilder enn du gjør.

- Superlativ HAR -E I BESTEMT FORM, ellers er det også ubøyelig

Han er den flinkeste studenten i år. Ibsens dramaer er best.

Når adjektivet står predikativt, er det ikke nødvendig å bruke substantivet etterpå

Dette bildet er det dårligste på utstillingen. Hans bøker er de beste.

Superlativ ved sammelikning

- I norsk bruker vi superlativ – ikke komparativ – for å uttrykke sammelikning mellom to personer eller ting

Hvem av oss er eldst, du eller jeg?

Hvilket av de to forslagene er dårligst?

Komparativ og superlativ brukt uten sammelikning

- Når komparativ/superlativ ikke er brukt for å sammeligne, snakker vi om **ABSOLUTT KOMPARATIV/SUPERLATIV**

Komparativ: en større fest en eldre mann

(det blir forstått at en gammel mann er eldre enn en eldre mann)

Superlativ: det beste utvalg på verste måte

(der blir forstått at det var et veldig godt utvalg, en veldig dårlig måte...)

Adjektiv brukt substantivisk

- Det vil si at adjektiv kan fungere som substantiv – alene eller med en artikkel
- Disse adjektivene beholder adjektivbøyningen
- Det er vanligvis unødvendig og bruke substantiv i disse tilfellene
- Ordene som oftest er underforstått når adjektiv brukes substantivisk er PERSJON/MENNESKE/MANN/KVINNE
- Det kan også betegne en ting som er nevnet like foran

Reservert for eldre og uføre.

Avdeling for nyopererte.

Jeg vil kjøpe en av genserne. Hvilken synes du er penest, den grønne eller den blå?

Kilder

- MacDonakd, Kristi, Anne Golden og Else Ryen. *Norsk som fremmedspråk Grammatikk*. Oslo: Universitetsforlaget, 2001.
- Strandskoger, Åse-Berit og Rolf. *Practical Norwegian Grammar*. Norway: Oris Forlag, 1986. Oversatt av Barbara White.